

15 augustus 2020, Maria ten hemel opneming, jaar A

Lezingen: 1ste lezing: Openbaring 11, 19a; 12,1-3; 6a-10ab

Evangelie: Lucas 1, 39-56

Homilie

Het kan niet gemakkelijk zijn voor de mensen die de opdracht hebben om voor bijzondere feestdagen als vandaag, geschikte bijbelteksten te vinden. Vandaag 15 augustus – een beetje commercie en we hebben meteen een ‘tweede moederdag’ – zou een bijzonder feest van Maria zijn, maar we kunnen in de Schrift niet veel, dat wil zeggen *niets* vinden van een TenHemelOpneming. Lastig. En wellicht daarom een eerste lezing waar het woordje ‘hemel’ toch genoemd wordt en het gaat over ‘een vrouw’. De lezing zelf is een lappendeken uit het boek Openbaring van Johannes en dat de vrouw hier Maria zou zijn – de moeder van Jezus – kan alleen worden opgehangen aan het laatste vers waar sprake is van ‘de Gezalfde’ of ‘de Messias’. Over TenHemelOpneming echter niets: *rien, nada, nothing, nichts, niente...*

Maar er is gelukkig de evangelielezing volgens Lucas: Maria die haar zwangere nicht Elisabeth opzoekt, de reactie van Elisabeth – en vooral die van haar ongebooren kind – en het gebed dat we kennen als het *Magnificat*: “Mijn hart prijst hoog de Heer...”. Doe uzelf een spiritueel plezier en lees het gebed thuis rustig nog een keer na; twee keer mag ook [– en dat is nodig want ook deze tekst heeft enkele scherpe kantjes over Maria als ‘dienstmaagd’ – maar die laat ik vandaag verder liggen].

Toch: dit helpt ons niet verder want over Maria TenHemelOpneming is ook hier bij Lucas of in de andere evangelies niets te vinden. Waar komt dit dan vandaan – gewoon fantasie? Nee – zeker niet! De kerkgeschiedenis leert ons over de overtuiging van christenen vanaf minstens de 4de eeuw dat Maria - de moeder van Jezus en dus de moeder van God - niet zomaar dood gegaan was en begraven, maar met of net na haar dood direct met lichaam en ziel in de hemel werd opgenomen. Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming is daarmee een mooi voorbeeld van de ontwikkeling van een traditie die ook zonder wortels in de bijbel toch wortel geschoten heeft in het geloof van christenen, en dat vooral in de Kerk van het Oosten die dit telkens weer met prachtige iconen in de kunst naar voren haalt – kijkt u maar naar de eerste bladzijde van ‘Kerk en leven’ van deze week!

Het is dus een zeer oude traditie en toch duurde het tot 1950 voordat er een officiële vaststelling kwam – dat heet een dogma, en zelfs ‘onfeilbaar’- dat Maria bij of na haar dood meteen met lichaam en ziel ten hemel werd opgenomen. We weten ondertussen dat paus Pius XII die dit plechtig afkondigde op 1 november 1950 – inderdaad: de feestdag van Allerheiligen – graag ook een dogma over Maria op zijn naam wilde schrijven. Zijn voorganger paus Pius IX had dat in 1854 bijna honderd jaar eerder ook gedaan met de verklaring dat Maria zonder erfzonde was – het dogma van de ‘onbevleete ontvangenis’. Pius XII was van mening, en met de steun van minstens 15 eeuwen volksgeloof, dat indien er iets wonderbaarlijks was bij het allereerste begin van het leven van Maria, dit ook van toepassing moest zijn bij het einde van haar leven: niet dood en begraven maar met lichaam en ziel ten hemel opgenomen! Een citaat uit zijn apostolische constitutie: “Op gezag van Onze Heer Jezus Christus, van de Zalige Apostelen Petrus en Paulus en dat van Onszelf: roepen Wij uit, verklaren en definiëren Wij, dat het een door God geopenbaard dogma is dat de Onbevleete Moeder Gods altijd Maagd Maria, na het voltooien van haar aardse levensbaan, met lichaam en ziel tot de hemelglorie is opgenomen” (*Munificentissimus Deus*, 44).

Toch ook nog een gedachte over de evangelielezing van vandaag. Het *Magnificat* toelichten vraagt minstens een studiedag, dus dat ga ik hier niet proberen. Wel graag iets over het eerste deel: Maria die met spoed naar het bergland reist om haar nicht Elisabeth bij te staan bij haar zwangerschap op hoge leeftijd. Er is hier allerlei fantasie over in omloop dat dit de buitengewone dienstvaardigheid van Maria toont, maar daar is het Lucas in deze passage zeker niet om te doen. Het gaat om de kinderen waarvan beide vrouwen in verwachting zijn: het kind van Elisabeth die in haar zesde maand is en het kind van Maria dat door het kind van Elisabeth herkend wordt. Lucas heeft hier zijn eigen programma: het kind van Maria heeft in het kind van Elisabeth een voorloper; iemand die een doopsel van bekering brengt maar ook weet dat hij "niet waardig is de riem van zijn sandalen los te maken" (Lc. 3:16b). Een anecdotie die ik al eens eerder noemde: in het Oostenrijkse klooster van Kremsmünster zag ik een laat-middeleeuws schilderij over de begroeting van Elisabeth door Maria: de beide zwangere vrouwen staan tegenover elkaar en houden elkaars handen innig vast maar in een soort 'doorlichting' zien we ook de ongeboren kinderen: Johannes op zijn knieën met de handen gevouwen in gebed; Jezus op een troon met een zegenend gebaar.

Ik denk dat Lucas bij dit kunstwerk met instemming zou knikken: ja, het gaat om Jezus en alle andere personages krijgen hun betekenis in relatie tot hem. Dát is ook het aanvoelen geweest in de traditie die vandaag Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming heet: Maria had zulk een unieke relatie tot Jezus dat haar dood weliswaar het einde was van haar aardse leven, maar tegelijk teken werd van het leven met God dat ons allen is toegezegd.

Jan Jans